สัญญาเลขที่ RDG52O0007

โครงการ

“ การพัฒนาระบบการผลิตผักปลอดสารพิษเพื่อเสริมสร้างความเข็มแข็งทางเศรษฐกิจ และการเข้าถึงอาหารปลอดภัยในชุมชน”

สรุปรายงานผลการดำเนินโครงการ

ระยะเวลาโครงการตั้งแต่: วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2552 ถึง วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2553

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน: นายจตุรงค์ พวงมณี

หน่วยงาน: ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ ของโครงการ

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการผลิตผักปลอดสารพิษและสนับสนุนให้เกษตรกรนำขยายผลในระดับไร่นา
2. เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมของระบบการปลูกพืชผักปลอดสารพิษและสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ
3. เพื่อศึกษาการเข้าถึงอาหารปลอดภัยในชุมชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

รายละเอียดผลการดำเนินงานของโครงการตามแผน และวัตถุประสงค์โดยสรุป

กิจกรรม(ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน
กลุ่มงานที่ 1 การเสริม	**เสริมสร้างศักยภาพชุมชน**	
1.1 ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อถ่ายทอดความรู้การผลิตผักไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1.) ทำให้เกิดการขยายผลเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดสารพิษอาหารปลอดภัย : แผนเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย เข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 60 ครัวเรือน 2.) เกิดแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ด้านพืชผักปลอดสารพิษอาหารปลอดภัย และ เกิดแหล่งผลิตพืชผักปลอดสารพิษในพื้นที่เป้าหมาย	1.) เกษตรกรเข้าฝึกอบรมจำนวน 34 คนในพื้นที่เป้าหมาย ต.บ้านกาด อ.แม่วาง และ ต. แม่ก๊า อ. สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการฝึกอบรมเกษตรกรได้รับความรู้ด้านการผลิตผักปลอดสารพิษ การตลาดเพิ่มขึ้นในระดับดี ถึงดีมาก 2.) ผลจากการฝึกอบรม เผยแพร่ความรู้การผลิตผักปลอดสารพิษได้ประชุมกลุ่มเกษตรกรพร้อมกับการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดสารพิษจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ และกลุ่มริมวาง ต.บ้านกาด สมาชิกที่ร่วมผลิตผักปลอดสารพิษล่าสุด 12 คน พื้นที่ผลิต 10.5 ไร่ กลุ่มเกษตรกรบ้านร้องขุด และแม่ข่องใต้ ต. แม่ก๊ะ อ. สันป่าตอง จ. เชียงใหม่

รายละเอียดผลการดำเนินงานของโครงการตามแผน และวัตถุประสงค์โดยสรุป

กิจกรรม(ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน
		สมาชิกผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ จำนวน6 คน และล่าสุดเหลือ 5 คน พื้นที่ผลิตรวม 5 ไร่ 3.) มีแปลงเรียนรู้ 3 แหล่งในพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ บ้านริมวาง ต.บ้านกาด อ.แม่วาง บ้านแม่ข่องใต้ และบ้านร้องขุด ต.แม่ก๊า อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ 4.) มีแหล่งผลิตผักปลอดสารพิษทั้งหมดจำนาน 15.5 ไร่ ในพื้นที่เป้าหมาย ผลผลิตผักประมาณ 80,000 กิโลกรัม และพร้อมทำการขยายสู่เกษตรกรที่สนใจต่อไป
1.2 สนับสนุนให้เกษตรกรนำความรู้ไปใช้ในระดับไร่นา	1.)เกษตรกรสามารถเลิกใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการผลิตผัก	1.) เกษตรกรที่ร่วมโครงการ นำความรู้ด้านการวางแผนการผลิตแบบหลากหลาย ใช้วิธีการกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน สามารถผลิตผักปลอดสารพิษมีอาหาร และสร้างรายได้แก่ครัวเรือน
1.3 พัฒนาความรู้จากการปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม จัดประชุมจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเกษตรกร	1.)เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปใช้ในระดับไร่นาและเกิดแหล่งผลิตผักปลอดสารพิษในชุมชน และเกิดการขยายผลเผยแพร่ความรู้เทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดสารพิษ	1.) เกิดการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกรมีการวางแผนการผลิตร่วมกัน แลกเปลี่ยนปัญหาโดยการประชุมกลุ่มในพื้นที่ เรียนรู้จากแปลงผลิตมีการพัฒนาด้านการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ เกิดแหล่งผลิตผักปลอดสารพิษในพื้นที่เป้าหมาย
1.4 สร้างบุคคลในท้องถิ่นเป็นแกนนำโดยผ่านการฝึกอบรมด้านการผลิตและการตลาด	1.) เกิดแกนนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายทำหน้าที่ประสานงานและถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตและการตลาดแก่กลุ่มเกษตรกร 2.) เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มและนำเอาความรู้ไปแก้ไขปัญหาในการผลิตผักปลอดสารพิษและสามารถยกระดับคุณภาพสินค้าเกษตรปลอดสารพิษ อาหารปลอดภัย ในพื้นที่เป้าหมาย	1.) มีเกษตรกรแกนนำในแต่กลุ่ม โดยแกนนำด้านการผลิต ได้จัดทำแปลงสาธิตเป็นแหล่งเรียนรู้ แก่สมาชิกในกลุ่ม และผู้สนใจ เป็นผู้ประสานงานระหว่างนักวิจัยกับเกษตรกรผู้ผลิตในแต่ละกลุ่ม มีการเรียนรู้ปัญหาการผลิต แก้ไขปัญหาร่วมกัน 2) มีแกนนำด้านการตลาด ทำหน้าที่วางแผนการตลาดร่วมกับนักวิจัยและสมาชิก รวบรวมผลผลิตผักจากกสมาชิกไปจำหน่าย นำผลที่ได้จากการทำกิจกรรมมาถ่ายทอดให้สมาชิก เกิดการเรียนรู้ สนใจ ร่วมทำกิจกรรมมากขึ้น ซึ่งแกนนำทั้ง 3 กลุ่ม มีศักยภาพแตกต่างกัน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จต่างกัน

รายละเอียดผลการดำเนินงานของโครงการตามแผน และวัตถุประสงค์โดยสรุป

กิจกรรม(ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน
กลุ่มงานที่ 2 งานวิจัย	**เทคโนโลยีการผลิต**	
2.1 ศึกษาชนิดของพืชผักที่เหมาะในท้องถิ่น (ระบบการผลิตที่เหมาะสม)	1.) เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตคัดเลือกชนิดผักที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และฤดูกาลปลูกสอดคล้องกับความต้องการของตลาด	1.) เกษตรกรในแต่ละพื้นที่สามารถเลือกชนิดพืชผักที่ปลูกได้ด้วยตัวเองอย่างเหมาะสม: พืชผักมีอายุการเก็บเกี่ยว ไม่เกิน 45 วัน ได้แก่ คะน้า กวางตุ้ง ผักบุ้ง ผัก โขมจีนชนิดใบแดง พืชผักอายุเก็บเกี่ยว 65-90 วันได้แก่ กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี บร็อคโคลี่ มะเขือยาว มะเขือเปราะ มะระ ถั่วฝักยาว บวบเหลี่ยม และ พืชผักพื้นบ้านได้แก่ ผักปลัง ชะอม ผักหวานบ้าน ผักเชียงดา ซึ่งข้อมูลการผลิตและจำหน่าย เกษตรกรมีชนิดผักที่ปลูกและจำหน่ายรวมทั้งสิ้นกว่า 50 ชนิด (รวมผักสวนครัวรอบบ้าน)
2.2 ศึกษาการระบาดของโรค และแมลง	1.) เกษตรกรสามารถวางแผนการป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.) เกษตรกรสามารถเลิกการใช้สารเคมีในการผลิตพืชผัก	1.) เกษตรกรใช้วิธีกล และวิธีเขตกรรมควบคุมศัตรูพืช เกษตรกรเน้นการใช้กับดักกาวเหนียว และการปลูกผักแบบหมุนเวียนเป็นหลัก สามารถควบคุมศัตรูพืชได้ 2.) การระบาดของศัตรูพืชพบว่ามีด้วงหมัดผัก เพลี้ยอ่อนเข้าทำลายในพืชตระกูลผักกะหล่ำ พบด้วงเต่าแตง และโรคราน้ำค้างระบาดในพืชผักตระกูลแตง พบโรคราสนิมขาวระบาดในผักบุ้ง เกษตรกรสามารถควบคุมการระบาดได้และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์
2.3 ศึกษาความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของเกษตรกรต่อการผลิตโดยไมใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1) เกษตรกรมีความรู้เข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อการผลิตผักปลอดสารพิษ มีการนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ปฏิบัติให้เกิดผล	1) เกษตรกรมีความรู้ด้านการผลิตและการตลาดเพิ่มขึ้น มีการนำความรู้ที่ได้วางแผนปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น การเลือกชนิดผักปลูก การเลือกช่วงเวลาเก็บเกี่ยว การตัดแต่งผลผลิต และมี 1 กลุ่ม สามารถวางแผนจัดการด้านการตลาดได้เป็นอย่างดี อีก 2 กลุ่ม มีการเรียนรู้มากขึ้น แต่ยังต้องมีการพัฒนาต่อ 2) เกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการผลิตผักปลอดสารพิษ มีบางส่วนที่ยังไม่มั่นใจต่อระบบนี้ ยังต้องการเวลาในการเรียนรู้และปรับเปลี่ยน
2.4 ศึกษาปัญหาข้อจำกัด และแนวทางในการแก้ไขปัญหา	1) ทราบปัญหา ข้อจำกัดของเกษตรกรในการร่วมและไม่ร่วมกระบวนการผลิต รวมทั้งปัญหาข้อจำกัดจากการทำการผลิตพืชผักและแนวทางการแก้ไข	1) ทราบสาเหตุที่เกษตรกรบางรายไม่ร่วมกระบวนการผลิต: จากวิถีชีวิต ความเคยชิน ความตั้งใจจริง และการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยน 2) ปัญหาด้านการผลิต เช่น โรคแมลงศัตรูพืช ปัญหาจากภัยธรรมชาติ เกษตรกรสามารถจัดการแก้ไขได้ ส่วนการจำหน่ายผลผลิต ยังมีปัญหาในบางกลุ่มที่ต้องพัฒนา

รายละเอียดผลการดำเนินงานของโครงการตามแผน และวัตถุประสงค์ (ต่อ)

กิจกรรม (ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน
กลุ่มงานที่ 3 การตลาด	**และการรณรงค์**	
3.1 การพัฒนาองค์ความรู้เกษตรกร และศึกษาช่องทางการตลาดเกษตรปลอดสารพิษที่เหมาะสมแบบมีส่วนร่วม	1) เกษตรกรเรียนรู้ด้านการจัดการตลาด เช่น การจัดการเพื่อให้ได้ผลผลิตผักคุณภาพ การกำหนดราคาที่เหมาะสมการวางแผนการผลิตให้เหมาะสม	1) เกษตรกรผู้ผลิต และเกษตรกรตัวแทนในแต่ละกลุ่ม ร่วมวางแผนและทำกิจกรรมการตลาดรูปแบบต่างๆ ทั้งการจำหน่ายในชุมชน การจำหน่ายตรงตามหน่วยงาน การจำหน่ายผ่านคนกลางและร้านค้า ซึ่งแต่ละรูปแบบเกษตรกรเรียนรู้การจัดการและผลที่ได้รับแตกต่างกัน มีการนำความรู้และข้อมูลที่ได้จากผู้บริโภคไปปรับใช้วางแผนการผลิต ปรับเปลี่ยนวิธีการจำหน่าย หาช่องทางการจำหน่ายใหม่ๆ ซึ่งผลจากการเรียนรู้ของเกษตรกรที่เห็นตัวอย่างความสำเร็จในกลุ่มริมวาง ทำให้มีจำนวนเกษตรกรทำกิจกรรมการตลาดมากรายขึ้น
3.2 การสนับสนุนการมีส่วนรวมขององค์กรส่วนท้องถิ่น	2) นำไปสู่การสร้างงานและรายได้ช่วยลดปัญหาหนี้สิน และการอพยพแรงงาน	2) เกษตรกรที่ผลิตผักโดยไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสามารถจำหน่ายผลผลิตได้สม่ำเสมอในราคาที่ดี สร้างรายได้ทั้งที่เป็นรายได้หลักและรายได้เสริมแก่ครัวเรือน แตกต่างกัน ประเมินในรูปผลตอบแทนสุทธิ และผลตอบแทนต่อแรงงาน พบว่าดีกว่าการไปทำงานรับจ้างทั่วไป
3.3 การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคในกลุ่มเป้าหมาย	3) จำนวนผู้บริโภคในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงเข้าถึงผลผลิตผักปลอดสารพิษมากขึ้น	3) ผลจากการประสานงานหน่วยงานในพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งผลิต เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน อบต. ส่วนราชการอื่นๆ ร่วมกิจกรรมสนับสนุนการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร ทำให้ได้แหล่งจำหน่ายผลผลิตที่ผู้บริโภคมีกำลังซื้อ และผู้บริโภคจากหลายพื้นที่เข้าถึงแหล่งอาหารปลอดภัยกระจายมากขึ้น
3.4 ศึกษา และดำเนินกิจกรรมการตลาดผ่านช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม ควบคู่กับการให้ข้อมูลผู้บริโภค	4) ทำให้ชุมชนหันมาบริโภคพืชผักปลอดสารพิษมากขึ้น เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนและองค์กรท้องถิ่นสู่การพัฒนาธุรกิจทางเลือก 5) มีการขยายกลุ่มและทำให้เกิดเครือข่ายผู้ผลิต และผู้บริโภคพืชผักปลอดภัย 6) เกิดการขยายตัวของผู้บริโภคที่ได้บริโภคพืชผักปลอดภัย ซึ่งนำไปสู่สุขภาพที่ดี 7) เกิดการต่อเนื่องในการดำเนินงานระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับกลุ่มเกษตรกรภายหลังจากโครงการเสร็จสิ้นแล้ว	4) ผลจากการที่เกษตรกรไปทำกิจกรรมการตลาดด้วยตนเอง พร้อมๆ กับการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคในรูปแบบต่างๆ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ การอธิบายตอบข้อซักถามด้วยตนเอง สร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคสนใจสนับสนุนมากขึ้น รวมทั้งผลจากการจัดงานรณรงค์ในพื้นที่ร่วมกัน ทำให้ผู้บริโภคในชุมชนเข้าใจและสนับสนุนผลผลิตเกษตรกรมากขึ้น

		5) ผลการสำรวจข้อมูลผู้บริโภคโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 254 ตัวอย่าง จากผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายตามหน่วยงาน ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนการผลิตและการจัดการด้านการตลาดของกลุ่มเกษตรกร รวมทั้งเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต และดำเนินการให้ผู้บริโภคได้เข้าถึงอาหารปลอดภัยมากขึ้น 6) การเชื่อมโยงทำงานร่วมกันระหว่างโครงการวิจัยฯ กับองค์กรท้องถิ่น ทำให้องค์กรท้องถิ่น เห็นความสำคัญของการสนับสนุนกระบวนการผลิตผักปลอดสารพิษ ที่ส่งผลดีและสอดคล้องต่อความต้องการของเกษตรกรและผู้บริโภค บาง อบต. มีการนำไปบรรจุในแผนการทำงานขององค์กรทั้งปัจจุบันและระยะต่อไป